

ressò mont-rogenç

EL SEGLE XIX, UN TEMPS CONVULS

4: TRIENNI LIBERAL (1820-1823). FI DE LA GUERRA REIALISTA

Martí Rom
www.martirom.cat

30-09-2020

Estàvem en plena “Guerra Reialista”, els elements més absolutistes i reaccionaris s’havien revoltat contra el govern liberal que governava Espanya a partir de la insurrecció liberal del general Riego (1820). Es clamava contra les noves idees que havia dut la Constitució. Era la primera guerra civil espanyola.

Al juny de 1822, al Baix Camp, semblava que s’havien pogut aturar les escomeses de les partides reialistes revoltades. L’1 de juny comencen a Reus treballs per fer una muralla.

Al juny de 1822 “*al Priorat es presentà un capitost reialista de prestigi: Josep Miralles (àlies el Serrador)...*”¹. Aquest ja l’havíem trobat a la “Guerra del Francès”. En el llibre “L’administració Suchet a les comarques tarragonines” es citava els “*esguinçats de Miralles*”, com una d’aquelles “*quadrilles de malfactors, o embrolles...*”². Recordarem que “els embrolles” eren aquells que lluitaven contra els francesos.

A “El Imparcial”, del 13 de juny, hi trobem, amb data de 3 de juny: “*Ayer al anocheecer entraron en esta Ciudad (Tarragona) en cualidad de arrestados seis monjes Trapenses procedentes de Poblet... habiéndose ausentado 13 de sus compañeros...*”.

El “Diario constitucional, político y mercantil, de Barcelona”, aquell de l’encapçalament “Constitución o muerte”, del 23 de juny, publicava l’article “Eclesiásticos facciosos”: “*¿Que diremos pues cuando consideramos actualmente la multitud de indignos eclesiásticos armados de Cristos y puñales, sedientos de la sangre de nuestros hermanos, fomentando en esta heroica nación una guerra civil que la devore , sin más delito que haber derrocado al despotismo y restablecido su libertad proclamando una Constitución, jurada y sancionada por el Rey? ¿Qué diremos cuando les vernos empleando, el dinero y las riquezas que han adquirido de la piedad religiosa, para restablecer su influencia inquisitorial sacerdotal en favor del prestigio que conviene a sus intereses, sobre las ruinas de una patria destrozada por sus sacrílegas y mortíferas manos?...*”.

---

¹ “Un guerriller liberal al Priorat” d’Enric Fernández Pellicer (Episodis de la història, Rafael Dalmau Editor, 1972), pàg. 28.

² “L’administració Suchet a les comarques tarragonines” de J. M. Recasens Comes (Episodis de la Història, Rafael Dalmau Editor, 1973), pàg. 61.

A continuació hi afegia una llista de 122 “*facciosos de esta canalla*”. Hi trobem al “*Padre Serrabou, franciscano*”³... *Dos frailes cogidos con carabinas, en Mora de Ebro... Los curas Pallares y Tolosa, capitaneando facciosos. Un fraile de Escornalbou fanatizando con sus sermones a los facciosos. Dos curas muertos en Cardona à la cabeza de su somaten... De diez y nueve trapenses que había en Poblet los trece fugitivos y los seis entrados en Tarragona en calidad de arrestados... Un capuchino alarmando el pueblo de Monroig... El padre franciscano llamado Chocho de Cornudella, capitaneando facciosos...*”. Aquí tenim un caputxí també relacionat amb Mont-roig.

Finalment, aquell diari, relata un episodi que va succeir a Cervera: “*al pasar por cerca del convento de capuchinos una patrulla mandada por el capitán Paniagua recibió una descarga desde las verjas del convento acompañada de los gritos viva Déu, viva la Religión; lo que motivó el entrar al convento à la fuerza, encontrándose varios cartuchos esparcidos y una arma de fuego junto à la Iglesia: siendo el resultado no mas que dos capuchinos muertos y un herido que se fugaban por las tapias. Los restantes frailes, en número de ocho, fueron conducidos, à la universidad...*”.

El 12 de juny un regiment de Cantàbria i la milícia de Porrera van enfrontar-se als afores de Pradip a una partida de Mont-roig.

El dia 21 juny de 1822, Joan Romagosa i Antonio Marañon dit “El Trapense”, amb uns dos mil homes, van ocupar la Seu d’Urgell. A l’endemà, els reialistes van formar una Junta Superior de Catalunya. Aleshores, el baró d’Eroles va prendre el comandament de l’exèrcit reialista i conquereix Puigcerdà, Balaguer i Mequinensa. L’interior de Catalunya cau en mans dels reialistes. Sembla que la situació pot capgirar-se.

Joaquín Ibáñez Cuevas, baró d’Eroles, nascut a Tàrragona (Lleida) el 1794, va començar la “Guerra del Francès” com a soldat voluntari (1808) i la va acabar com a tinent general i Capità General de Catalunya (1814). Entre d’altres, el gener de 1812, va capturar un batalló francès al Coll de Balaguer.

El 30 de juny Reus està en perill. L’Ajuntament pensava que la intenció dels reialistes era “*el de arruinar con el saqueo y el robo a esta Villa o la de Valls, o el de conmoover y revolucionar [por] segunda vez a los pueblos de esta comarca a los cuales cree este Ayuntamiento, que más les falta quien se pongan al frente de la conmoción que deseos de conmooverse*”⁴.

En un ofici del 2 de juliol del mateix Ajuntament de Reus s’evidencia l’existència d’una consciència d’aïllament constitucional d’aquesta ciutat vers els pobles de la comarca, on predominava una orientació reialista. Això s’agreuja a començaments de juliol perquè la partida de “Mitjagalta” de Montblanc, amb uns cinc-cents homes, “*ha pasado a revolucionar los pueblos de Aleixar, Vilaplana, Borjas y demás de las faldas de las montañas de Prades y Escornalbou, que en algunos se ha tocado a somatén...*”⁵. El cert

---

³ A aquest frare l’havíem trobat anteriorment relacionat amb Mont-roig i aquell Vidiella en el diari “El Imparcial”, del 18 de maig de 1822.

⁴ Ofici de l’Ajuntament de Reus amb data de 30 de juny de 1822, del text “Revolució i contrarevolució a Catalunya durant el trienni liberal (1820-1823)” de Ramon Arnabat.

⁵ Ofici de l’Ajuntament de Reus amb data 2 de juliol de 1822, del text “Revolució i contrarevolució a Catalunya durant el trienni liberal (1820-1823)” de Ramon Arnabat.

era que els reialistes quasi havien aconseguit encerclar Reus i ocupaven Riudoms, les Borges del Camp, la Selva, Alcover i les muntanyes de Prades.

Pel Baix Camp i Priorat durant el mes de juliol hi va haver moviments de partides reialistes i de miquelets. Els reialistes es dedicaven a trencar plaques de la Constitució, com a Vinyols i Colldejou: *"el día 16 del corriente (juliol) vino una guerrilla de facciosos y tiraron la piedra en tierra, y haciéndola pedazos"*, a tombar pels pobles, com a Riudecols: *"hoy han llegado a esta villa al punto de medio día treinta facciosos de la parte de Borjas todos armados y han marchado con dirección a la villa de Alforja, nada se les ha suministrado ni tampoco han hecho daño alguno al Pueblo"*, o a Borges del Camp: *"el día 12 del corriente se encontró este Pueblo con una partida de facciosos"*. A demanar provisions, com a l'Aleixar: *"se ha verificado la venida del somatén de la Selva pidiendo más raciones de las contenidas en el oficio y quantos son en nº de doscientos"*⁶.

A més d'aquestes petites partides, n'hi havia dues de grans: la que capitanejava Raimon Martí de la Granadella amb mig miler d'homes: *"a las seis horas de la mañana se presentaron en esta unos 500 facciosos armados (que) rompieron la lápida de la Constitución y se marcharon a las cuatro de la tarde por el camino de Riudecanyes y según dicen hivan a Alforja"* i la que s'estava a la Selva també amb uns dos-cents homes organitzats pels sometents locals.

Realment, Reus es trobava encerclat de partides reialistes. L'11 de juliol de 1822, la partida de Josep Miralles conquereix Porrera, fins aleshores bastió dels liberals.

Una força d'uns dos mil reialistes comandats per Miralles, Solà de l'Aleixar, "Mitja Galta" de Montblanc, més aquell "Mossèn Jové, van enfrontar-se als voluntaris de la Milícia Nacional de Porrera des del dia 8 i fins l'11 de juliol. Finalment, van aconseguir entrar al poble i el van incendiar. Els defensors, uns 400 homes comandats per Josep Pellicer es van haver de retirar cap al coll de la Teixeta i fins a Reus.

A mitjan juliol els reialistes s'havien agrupat al voltant de Falset i Alforja. Eren uns 4.000 homes comandats per Josep Miralles i "Mitja Galta" de Montblanc, entre d'altres. També es comentava que hi havia uns 3.600 facciosos que envoltaven Reus: 2.000 a la Selva del Camp, 800 a Maspujols i 800 a Riudoms. Una gernació. Els absolutistes controlarien tot el Priorat. Van formar una Junta a Cornudella.

El 17 de juliol, la partida de Josep Miralles van arribar a les portes de Reus; venien de Castellvell. Això deu ser el que detalla la informació següent: *"La facción reunida en Falset engrosada con la juventud del mismo pueblo, del de Tiviza y demás aquel Priorato se dirige hacia este Campo con ánimo de atacar y entrar en esta Villa, habiendo tomado el camino de Riudecols una columna de dos mil o dos mil quinientos hombres; otra seiscientos u ochocientos hombres el camino de Monroig, y otra columna sin expresar la fuerza del Prat⁷ con ánimo de apostarse en la carretera y cortar la*

---

⁶ Comunicats dels Ajuntaments de l'Aleixar, Colldejou, la Granadella i Vinyols amb dates de 10, 17 i 22 de juliol de 1822. Comunicat de l'Ajuntament de la Granadella amb data de 18 de juliol de 1822. I comunicats dels Ajuntaments de l'Aleixar i Moster amb dates de 6 i 10 de juliol de 1822. Del text "Revolució i contrarevolució a Catalunya durant el trienni liberal (1820-1823)" de Ramon Arnabat.

⁷ Pradip.

*comunicación por aquella parte; habiendo quedado en Falset otra partida de unos quinientos hombres siguiendo el reclutamiento...”*⁸.

A la “Gaceta de Madrid”⁹, del 16 de juliol, hi llegim: “*Esta mañana han salido 400 miqueletes*¹⁰, *150 hombres de tropa, 100 hombres de Porrera*¹¹ *y 18 caballos para recorrer algunos pueblos, como Cambrils, Montroig, Riudoms, Viñols... y han regresado esta noche sin haber visto facciosos, habiendo dejado unos 100 hombres en Cambrils para cubrir aquel punto...*”.

El 21 de juliol “El Trapense” ocupa la Seu d’Urgell. El 18 d’agost es crea l’anomenada “Regència d’Urgell”, una mena de contrapoder absolutista. El president era el marquès de Mataflorida i hi havia dos vocals: el baró d’Eroles i l’arquebisbe de Tarragona Jaume Creus Martí.

Finalment, el 26 de juliol les partides reialistes decideixen atacar Reus. Eren uns 3.000 homes. Van aconseguir arribar fins a les portes de la ciutat, però varen ser rebutjats pels milicians i la tropa. Antoni Pons relata els fets d'aquesta manera “*Los facciosos llegaron hasta las murallas de Reus*”, comandats per Josep Miralles i amb la promesa que “*entrarían a Reus y al primero que entraría se le daría de gratificación un doblón de oro, y al mismo tiempo tendrían cuatro días de saqueo...*”. Surten milicians a aturar-los i “*su fuga era admirable, y se asaciaron del gran cansancio de mucha agua, y comiendo porquerías de tomates, pimientos y demás Frutos no maduros se pusieron una infinidad enfermos a los parages que los ocultaban, pero por espacio de siete u ocho horas morían como a moscas...*”¹².

“*El 29 d’agost foren els liberals reusencs els que sortiren, formant una columna de 1.000 homes, a empaitar els facciosos de Miralles i Romagosa, que eren uns 6.000, cap a Falset i Móra. En mataren 200. De retorn, entre Falset i Riudecols, es produí un tiroteig on moriren 100 reusencs...*”¹³.

La Junta, que estava radicada a Cornudella, va nomenar cap militar a Bartolomé Talarn. Aquest va intentar organitzar aquella munió de partides reialistes. Es van produir importants enfrontaments amb l'exèrcit i la Milícia: el mes de juliol: a Porrera (dia 11), Maspujols (18), Borges del Camp (24) i Reus (26), i el mes d'agost a Alforja (dia 15) i Borges del Camp (24 i 25). També n’hi van haver a la primera quinzena de setembre al Priorat.

El 5 de setembre “*afusilaron un cabecilla de Villanueva de Escornalbou... al camino de Tarragona al parage dicho dels Albans de Queri...*”¹⁴.

---

⁸ Oficis de l'Ajuntament de Reus del 14, 15, i 16 de juliol de 1822. Del text “Revolució i contrarevolució a Catalunya durant el trienni liberal (1820-1823)” de Ramon Arnabat.

⁹ Era el “Boletín Oficial del Estado” (B.O.E.) de l’època.

¹⁰ Milicians reclutats per les institucions com a suport en algunes guerres.

¹¹ Aquella milícia encapçalada per Josep Pellicer Fort.

¹² “Libro de varias cosas sucedidas en esta villa y algunos parajes de Cataluña” d’Antoni Pons Anguera (Associació d’Estudis Reusencs, 1988), pàg. 72.

¹³ “Comportament polític i actituds ideològiques al Baix Camp: 1808-1868” de Pere Anguera (Associació d’Estudis Reusencs, 1983), pàg. 59.

¹⁴ “Libro de varias cosas sucedidas en esta villa y algunos parajes de Cataluña” d’Antoni Pons Anguera, pàg. 74.

El 10 de setembre els milicians reusencs van anar al convent franciscà de Santa Anna d'Alcover perquè deien que ajudaven els reialistes. Molts frares van poder escapar a la muntanya. Els milicians van escorcollar tot el convent “i s'emportaren com a botí tres calzes de plata i el copó, després d'haver llençat per terra les hòsties...”¹⁵. Al marxar van calar foc a l'església i van simular que afusellaven cinc frares que s'hi havien quedat.

A la “Gazeta del gobierno de México”, del 18 de setembre, he trobat: “*Riudoms: en donde se acaba de derribar la lápida, hace ya seis meses era como la sinagoga, de todos los curas y frailes del partido. Es muy probable que el otro foco sea el monasterio de Poblet...*”.

En el “Diario de Sevilla” del 12 d'octubre, hi ha una notícia corresponent al passat dia 2: “*El lunes 30 del anterior, a las 5 de la mañana sorprendieron los facciosos en número de 1200 a pie, y 120 a caballo, capitaneados por el Trapense... a la patriótica villa de Cambrils... y los voluntarios de ella sufrieron muchos disgustos, a cuatro que pudieron coger los fusilaron, cometiendo cuantas tropelías puedan imaginarse en sus casas y las de los demás patriotas. De esta (Reus) habían salido también por la mañana tres compañías escasas de la milicia movable con 10 caballos de la misma, para Monroig en comisión, y se hallaron con los facciosos de vuelta de Cambrils...*”. Explica que per ajudar-los hi van reforços i que de l'enfrontament van morir uns 60 dels revoltats; finalment, els que van quedar van fugir cap a les muntanyes. Afegeix que “*se les cogieron cuatro cajas de guerra, ocho lanzas, un caballo, un carro cargado de cebada, y todo el pillage de Cambrils lo tuvieron que dejar por el camino... siete individuos que llevaban presos tuvieron la fortuna de escaparse...*”.

En el “Diario constitucional”, de Palma de Mallorca, del 15 d'octubre, hi tenim una informació del dia 7: “*Desde la llegada del Trapense a esta provincia se reforzaron los facciosos considerablemente, cobraron nuevo ánimo y obraron con más actividad. Se presentaron sobre Valls, Vendrell y Reus...*”. Després comenta que es van ajuntar totes les forces constitucionalistes de la província per anar a enfrontar-se als revoltats a Montblanc. Quan el comandant Miguel Haro passa a enumerar les seves forces cita la “*séptima compañía del primer batallón de movibles al mando de su bizarro capitán D. Francisco Vidiella...*”. Diu que els revoltats eren uns quatre mil i que “*desplegaron la batalla al grito de Viva la Constitución... Los vándalos tuvieron mucha perdida...*”

Tornem a trobar Francesc Vidiella. Ara, cap~~itost~~ dels milicians constitucionalistes i lluitant contra els revoltats reialistes. Anteriorment, a la “Guerra del Francès”, l'haviem trobat (o algú que es deia igual) com aquell “Lo Quich de Mont-roig”, un guerriller que col·laborà amb els francesos.

També he trobat un Miquel Martí, de Mont-roig, militar malalt internat a l'Hospital de Reus el 1822¹⁶.

El 15 de novembre de 1822, les Corts espanyoles van promulgar un decret ordenant la supressió dels convents i monestirs que estiguessin en despoblat.

¹⁵ “Comportament polític i actituds ideològiques al Baix Camp: 1808-1868” de Pere Anguera, pàg. 60.

¹⁶ A “A Carn! Revista electrònica d'Història Militar” núm. 13 (juny de 2010).

L'11 de gener de 1823 hi ha una primera comunicació per procedir a fer-ho a Escornalbou. El dia 13 el comissionat escriu: *“He dispuesto lo conveniente para que se proceda a la toma de inventarios y posesión de todo lo que pertenezca a dicho convento, pero para su ejecución, atendida la aspereza y soledad del punto y demás circunstancias, me parece ser necesario que V. S. se sirva poner a la disposición del Alcalde de Montroig una fuerza armada que auxilie las operaciones de dicha autoridad...”*¹⁷. Això es va fer el 27 de gener. *“La entrada fue espantosa y con todos los ademanes propios para inspirar terror. Pisoteos, golpes a las puertas, gritos furiosos, ruidos y estruendo de armas, de cuando en cuando reniegos, contumelias, blasfemias...”*¹⁸. És la descripció d'un dels frares.

El 22 de gener de 1823, la Diputació de Tarragona envia a tots els alcaldes una comunicació on s'hi diu que *“sabido es que la sequía de los años anteriores privó a los pueblos... de sus cosechas. A estos males se juntaron las calamidades de la epidemia del año anterior... Estas desgracias han traído la miseria...”*. A continuació demana que els propietaris *“proporcionen ocupación a todos los jornaleros...”*.

Fins a finals de 1822, el govern central no va poder enviar reforços a Catalunya. El general José Manso aconsegueix ajuntar a Tarragona uns 5.000 soldats, més les companyies de Reus, Porrera, Falset i Tivissa. *“Aquesta força, junta o separada, arribà a netejar de servils tota la província de Tarragona, puix el 4 de febrer de 1823 els batallons de Pellicer, amb alguna tropa... aconseguiren d'apoderar-se de Falset, després de passar per Mont-roig...”*¹⁹.

Es deu referir als aixecaments de partides reialistes que hi va haver a l'Aleixar, Riudecols, Mont-roig... i d'altres poblacions properes a Escornalbou²⁰.

L'exèrcit constitucionalista, uns 24.000 homes, comandat pel general Francisco Espoz y Mina, no aconseguirà recuperar gran part del territori de l'interior de Catalunya, fins l'ocupació de la Seu d'Urgell el 3 de febrer de 1823. A partir d'aleshores la guerra s'estén cap a l'Alt Aragó i Navarra. Malgrat això, la “Guerra reialista” és una guerra civil, que es desenvolupa pràcticament a Catalunya.

El 18, 19 i 20 de febrer de 1823 es van publicar les llistes de les quintes. *“En algunos pueblos de las costas de est Camp, han fugit los fadrins per no ser quintats...”*²¹.

El 7 d'abril de 1823, entren a Espanya, creuant el Bidasoa, els anomenats “Cent mil fills de Sant Lluís”, l'exèrcit francès, per imposar el que havia acordat la “Santa Alianza” (França, Prússia, Àustria i Rússia), el retorn al règim absolutista de Ferran VII. És ja la França de Lluís XVIII. Comandava les tropes Louis-Antoine de France, duc d'Angulema, cosí llunyà de Ferran VII²².

---

¹⁷ “Historia de Escornalbou” d'Eduard Toda Güell, pàg. 252.

¹⁸ “Historia de Escornalbou” d'Eduard Toda Güell, pàg. 256.

¹⁹ “Un guerriller liberal al Priorat” d'Enric Fernández Pellicer (Episodis de la història, Rafael Dalmau Editor, 1972), pàg. 32.

²⁰ “Libro de varias cosas sucedidas en esta villa y algunos parajes de Cataluña” d'Antoni Pons Anguera, pàg. 67, nota 23 a peu de pàgina.

²¹ “Libro de varias cosas sucedidas en esta villa y algunos parajes de Cataluña” d'Antoni Pons Anguera, pàg. 78, nota 40 a peu de pàgina.

²² Tenien el mateix besavi, el rei espanyol Felip V. Aquest, a més de tenir **els** fills que serien els reis espanyols Ferran VI (1712-1759) i Carles III (1759-1788) també van tenir Maria Antonia Fernanda de

A Reus aquesta notícia arriba el 12 d'abril. Mentre, els milicians reusencs empaitant facciosos van arribar prop de València. Sembla que algú els va traïr i uns 500 van caure presoners. Van ser traslladats al castell de Morvedre (Sagunt). En una primera tongada van ser afusellats un de cada tres. En una altra, un de cada cinc.

Gairebé l'únic lloc on els liberals oposen ferotge resistència serà a Catalunya. Barcelona es defensaria obstinadament. Les Corts espanyoles i el Rei es retiren cap Andalusia. Les tropes franceses entren a Madrid el 24 de maig. El 15 de juny el Rei arriba a Cadis.

A l'exèrcit francès s'hi afegeixen voluntaris reialistes (absolutistes) enquadrant-se en l'anomenat "Exèrcit de la Fe". Amb aquests, torna a Espanya el baró d'Eroles comandant una divisió d'uns 5.000 homes. Ara, aquelles partides que guerrejaven contra els liberals es trobaran que estaran al bàndol dels que seran els guanyadors de la guerra. D'una guerra que semblava que tenien perduda. A l'abril, aquestes tropes sumaven uns 20.000 homes; s'anirien incrementant, en els següents mesos, fins arribar a uns 35.000 a l'agost.

Aquelles tropes franceses dels "Cent mil fills de Sant Lluís" avancen sense gaire resistència i aconsegueixen alliberar el rei que estava retingut a Cadis (31 d'agost de 1823). Catalunya encara resisteix.

El general Manso va sortir de Tarragona i a l'entrar a Torredembarra va declarar que estava al costat del rei Ferran VII i dels revoltats. El 4 d'agost, el general Manso va enviar un comunicat a l'Ajuntament de Tarragona demanant la seva rendició, que van rebutjar. *"Les forces del baró d'Eroles es van assentar a Montblanc, la brigada Tromelin a Valls i Vallmoll, i el brigadier Montgarde al Catllar. El mariscal d'Eroles havia deixat al vell Mariscal de Camp, baró de Berge, la comandància de la vila de Torredembarra i la posició d'Altafulla..."*²³.

El 27 d'agost sortien tropes de Tarragona, uns 5.000 homes, comandades per Francisco Milans del Bosch, per conquerir Altafulla i Torredembarra. La batalla va continuar a l'endemà. S'enfrontaven a uns 10.000 homes i 3.000 facciosos.

*"Davant d'una situació tan desesperant, els defensors de Tarragona van decidir atacar l'enemic a les seves noves posicions. El foc el va iniciar el bandol liberal en les tropes situades entre el camí Real i el Coll de Santa Cristina, i les situades al Lorito, l'Estrella i l'Oliva... A la muntanya de l'Oliva les coses no anaven gaire millar que a la resta dels fronts, ja que era constantment atacada amb artilleria i amenaçada pels dos vessants de la muntanya per diversos cossos d'infanteria; els defensors solament tenien per protegir-se els seus fusells i un nombre comptat de municions..."*²⁴. Finalment les columnes de tropes s'hauran de retirar cap a la ciutat de Tarragona.

Al setembre de 1823 van tornar a Escornalbou molts dels frares que van estar obligats a abandonar el convent. Algun havia mort afusellat en els mesos anteriors.

Borbó. A Carles III el va succeir Carles IV (1788-1808) i el fill d'aquest era Ferran VII. Aquella Infanta Maria Antonia Fernanda de Borbó, casada amb Victor Manuel III de Savoia, va tenir Maria Teresa de Savoia, que, casada amb Carlos X de França, tindria el duc d'Angulema. Tot quedava en família.

²³ "El Baix Gaià i els Cent Mil Fills de Sant Lluís" de Jordi Bou Ros, "Estudis Altafullencs" núm. 24, pàg. 34.

²⁴ "El Baix Gaià i els Cent Mil Fills de Sant Lluís" de Jordi Bou Ros, pàg. 38.

En aquella batalla del 28 d'agost de 1823 "*A la muntanya de l'Oliva...*" hi havia uns voluntaris de Mont-roig comandats per Joaquim Ferratges Ballester. Aquest, era el fill gran del notari afusellat pels francesos el 1811, Joan Baptista Ferratges Jordi²⁵.

En el text que l'alcalde de Mont-roig, Gaietà Romeu Benaprés, va enviar el 6 de desembre del 1886, al "Ministerio de Gracia y Justicia" demanant que fos concedit un títol nobiliari a Antoni Ferratges Mesa (fill de Ferran Ferratges Ballester, aquell mont-roigenc que va anar a fer fortuna a Santiago de Cuba), explica que "*cuando el Duque de Angulema ("Cent Mil Fills de Sant Lluís") pretendió imponernos el régimen absoluto, Don Joaquín Ferratges... creó a sus expensas un cuerpo de voluntarios... no dio un momento de paz a su actividad en la organización de la defensa... esta noble familia señalada por el destino para ser sacrificada en aras de la independencia patria solo halló la ruina...*". Afegeix que l'hereu dels Ferratges va morir degut a una ferida ocasionada a "*la batalla de La Oliva, frente a Tarragona*".

Els "Cent Mil Fills de Sant Lluís" entrarien a Barcelona, el 4 de novembre de 1823. Aquelles tropes franceses s'hi estarien fins al 29 de novembre de 1827. Quatre anys.

Andreu de Bofarull explica que, a Reus, part de la tropa va desertar, amb armes i uniformes, i es va escampar pel Camp de Tarragona realitzant mil malifetes. "*En medio de aquel desorden y confusión, y en el día 7 de noviembre en presencia de la soldadesca que invadía Reus, fue quitada la lápida de la Constitución...*". I sobre la repressió: "*Diferentes sujetos del partido liberal fueron trasladados a las cárceles de Tarragona por orden del General Mina exigiéndoles crecidas sumas para sus rescates... Conociendo el partido liberal que su causa se hallaba enteramente perdida, la desertión y desorden fue general...*"²⁶.

Continua Bofarull: "*A 8 de diciembre (1823) las tropas francesas se posesionaron de Tarragona, y al otro día algunos oficiales... se presentaron en Reus, en donde se iban reuniendo todas las tropas españolas... las que en 16 del mismo mes en medio de las salvas de artillería juraron obediencia a Fernando VII...*". Diu que el dia 30 el baró d'Eroles va entrar a Reus. El capítol revoltat entrava amb les tropes vencedores. Aquest serà nomenat per Ferran VII, el 28 de desembre de 1824, capità general de Catalunya. Va morir el 25 d'agost de 1825.

El 16 de desembre de 1823 es produeix una concentració dels "Voluntaris reialistes" del Camp de Tarragona a Reus jurant obediència a Ferran VII.

Les places majors de pobles i ciutats, que s'anomenaven de la Constitució, en endavant serien places Reials. Ara els absolutistes cridaran: "¡Vivan las cadenas y mueran los negros!" (recordarem que els "negros" eren els liberals).

Pere Anguera ens comenta el cas de Montbrió, quan en unes festes dels reialistes per la Mare de Déu d'agost, un predicador d'Escornalbou va fer una predicació on llançava "*les mes ofensives imprecacions contra els amants de la llibertat, atiant els oients a*

---

²⁵ Vegeu el text "El marquès de Mont-roig: a la recerca d'una ombra" del llibre "Mont-roig: esberles d'un mosaic esbocinat" de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 55.

²⁶ "Anales históricos de Reus" d'Andreu de Bofarull, Volum II, (Edicions del Centre de Lectura, Reus, 2007), pàg.186 i 187.

perseguir-los fins a la cinquena generació... (a més el cel) a tot aquell que li porti un cap de liberal...". Fou l'inici d'un seguit de cases saquejades amb la conseqüència de tres morts (18 d'agost). Afegeix. "a una de les víctimes li arrencaren els ulls, la llengua, les orelles i els testicles..."²⁷.

Eduard Toda ens comenta: "*Inutil es afegir que la reacció absolutista que seguí a la vinguda a Espanya dels Cent Mil Fills de Sant Lluís fou enaltida ab cantichs d'alabansa y gloria pels migrats missioners (d'Escornalbou)...*". però hi afegirà: "*En lo pecat portaren la penitencia...*"²⁸. Està avançant els fets de juliol de 1835, quan es va produir la definitiva exclaustació dels frares i la destrucció del monestir.

L'exèrcit francès haurà d'actuar amb precaució. Primer caldrà deixar fora de l'expedició certs importants oficials que havien participat en la invasió de les tropes napoleòniques i que s'havien significat en la repressió i pillatge durant la "Guerra del Francès" (1808-1814). Tan sols uns deu anys abans. Un d'aquests és aquell general Suchet del setge de Tarragona i de la repressió de Mont-roig.

Al maig de 1823, hi ha un nou Ajuntament a Mont-roig: alcalde Joan Maseras, regidors Pere Prous, Francesch Bargalló, Josep Gassó, Miquel Pujol i Josep Tost, síndic Procurador Joan Baptista Porxas²⁹.

Ara comença la dita "Década Ominosa" (1823-1833). Una etapa detestable, repugnant. Molts liberals van haver de marxar a Anglaterra i d'altres, que es van quedar, foren depurats o ajusticiats. Rafael del Riego, el del famós "Himne de Riego", va ser penjat el 7 de novembre de 1823.

És rellevant el paper de Francisco Tadeo Calomarde, ministre de "Gracia y justicia" eliminant qualsevol indici de les noves idees educatives que s'havien iniciat durant l'anterior període liberal. Va clausurar els estudis científics de les universitats i va afavorir els de Dret i Teologia. Fins i tot, va crear escoles de tauromàquia.

Escriu Antonio Pirala: "*Llenáronse las cárceles y calabozos de adictos a la Constitución... habilitarónse para prisiones numerosos y vasos edificios, y después de saciada la venganza del fanatismo, y las particulares hasta en los niños... y en los bienes de los caídos... y gracias a la tardía mediación del ejército francés... se evitaron desgracias sin cuento. No ha conocido España período más horrible, ni se concibió reacción más estúpida que procuró ahogar todo germen de ilustración...*"³⁰.

Ens explica Andreu de Bofarull que el 24 de març de 1824 van posar una nova làpida, ara dedicada al Rei. "*La anterior,, fue trasladada por el populacho a un horno de cal...*"³¹.

---

²⁷ "Menjacapellans, Conservadors i Revolucionaris" de Pere Anguera (Edicions del Centre de Lectura de Reus, 1991), pàg. 27.

²⁸ "Historia de Escornalbou" d'Eduard Toda Güell, pàg. 247.

²⁹ "Notícies històriques de Mont-roig del Camp" de Baptista Nogués ("Quaderns de la Pixerota", 2017), pàg. 57.

³⁰ "Historia de la guerra civil y de los partidos liberal y carlista" d'Antonio Pirala (Madrid, 1889), Volum 1, pàg. 15.

³¹ "Anales históricos de Reus" d'Andreu de Bofarull, Volum II, pàg. 188.

El 16 d'abril de 1824 es va crear a Tarragona la “Junta de Fe” que venia a substituir el “Tribunal de la Inquisición”. Es va perseguir a 50 eclesiàstics acusats de constitucionalistes³².

L'1 de maig de 1824, Ferran VII concedeix una curiosa amnistia. Abans de proclamar-la va ordenar que s'empresonessin els liberals que encara quedaven lliures. Aquesta amnistia sols va beneficiar uns pocs casos.

El “Diario de Barcelona”, del 5 de desembre de 1824, publicava que el 18 de novembre s'havia fet un consell de guerra a Gabriel Ballester (“*subteniente con licencia indefinida*”), Miquel Roca i Josep Queraltó (“*licenciado del disuelto ejército constitucional*”). Explicava que “*el primero natural de Vallmoll de edad de 31 años , el segundo de Monroig de 36 años, y el tercero de Forés de 24 años, acusados de haber intentado formar una cuadrilla... para cometer escesos, y no habiendo resultado de la causa más que indicios leves fue sentenciado a que les sirva de castigo la prisión que han sufrido y sean puestos en libertad observándose en adelante su conducta...*”. La guerra havia deixat alguns possiblement sense recursos econòmics i deurien intentar continuar pel seu compte.

En els dos anys següents he anat trobant notícies sobre pensions concedides a vídues o mares de Mont-roig com a conseqüència de l'anterior guerra. Sempre del bàndol realista. En el “Diario de Barcelona”, del 24 de febrer de 1825, llegim que s'atorga una pensió a Rosa Sedó, vídua de Miquel Cabré “*soldado realista del segundo batallón del Priorato... muerto por los llamados Milicianos Nacionales...*”. Són dos “*reales de vellón*”³³ diaris des del 5 de desembre de 1822, “*el (día) siguiente al de la muerte de su marido...*”.

En el mateix diari hi trobem Teresa Rius, vídua de Pere Aragonès, “*muerto a mano de los revolucionarios, siendo soldado realista del segundo batallón del Priorato...*”. La pensió també serà de 2 rals. I des del 12 de maig de 1822, a l'endemà de la mort.

També en el “Diario de Barcelona”, del 26 de febrer, hi trobem Maria Mestres, mare de Josep Barenys “*cabo 1º realista que fue del batallón de Mora de Ebro, muerto en un ataque dado contra los revolucionarios en los montes de Torroja...*”. La pensió també serà de 2 rals. I des de l'1 de desembre de 1829, a l'endemà de la mort.

En el del 27 de febrer hi ha “Teresa Aragonès y Pascual”³⁴, vídua de Francesc Aragonès “*voluntario realista y granadero que fue del batallón denominado del Priorato... muerto en la acción de guerra contra los revolucionarios á las inmediaciones de Reus...*”. Pensió de 2 rals des del 27 de juliol de 1822.

---

³² “Història del Camp de Tarragona. El Tarragonès” dirigida per Enric Olivé (Publicacions de la Diputació de Tarragona, 1889), pàg. 114.

³³ El “real de vellón” era una moneda que va promoure el rei Josep I Bonaparte (1808 a 1813). Aleshores hi havia dos tipus de “reals”: el “real espanyol” (tradicional) i el “real de vellón”. Aquest segon equivalia a 2,5 rals tradicionals. Ferran VII encara va emetre rals tradicionals. La seva filla Isabel II tan sols “reales de vellón”; equivalia a 0,25 cèntims de pesseta. Les monedes de 50 cèntims se les anomenava “de dos rals”.

³⁴ Penso que deuria ser Teresa Pascual. Sovint en els documents oficials la dona apareix en el primer cognom amb el del marit.

El 20 de març trobem Maria Llorens, vídua de Pere Pons “*voluntario realista, que fue preso y asesinado por los Migueletes constitucionales en el término de la villa de Vinebre*”. A partir del 20 de maig de 1822.

I, finalment, en el mateix “Diario de Barcelona”, del 3 de març de 1826, s’esmenta Maria Pellicer, vídua de Pau Munté “*muerto por los milicianos por su adhesión a los sagrados derechos del Altar y del Trono...*”. En aquest cas la pensió també correspondrà “*a su hijo Josef, cuya cantidad disfrutará la Maria, desde 10 de julio de 1822, que es posterior al fallecimiento de su marido, hasta el día 5 de febrero de 1823 inclusive en que contrajo segundas nupcias; y desde este en adelante entrará en el goce de la referida pensión su citado hijo Josef, que recibirá de mano de su tutor y tío Josef Munte³⁵, vecino de la villa de Monroig...*”.

En el “Diario de Barcelona”, del 7 d’abril de 1825, hi trobem un consell de guerra al “*paisano Pedro Florit, (a) Flores, natural Monroig, acusado de haber amenazado con un puñal a uno cabo para que dijese viva la Constitución...*”. Aquest deuria ser un liberal.

El 1826 l’alcalde de Mont-roig era Miquel Pellicer Fontcuberta³⁶.

En el text “Revolució i contrarevolució a Catalunya durant el trienni liberal (1820-1823)” de Ramon Arnabat es cita que a Mont-roig hi va haver vuit morts de reialistes.

Que fou d’aquell famós Trapense? Fugint de Catalunya va anar a l’Alt Aragó i Navarra. Quan van entrar els “Cent mil fills de Sant Lluís” (abril 1823) un soldat francès el va trobar a Hondarribia (Fuenterrabía) i explicava que havia fet que un company seu de malifetes li disparés amb una pistola descarregada per tal de fer creure a d’altres que era invulnerable. Va arribar a Madrid amb les tropes franceses i un temps després es va recloure al monestir de la Trapa de Santa Susana (Maella, Saragossa). Va morir poc després el 1826, amb quaranta-nou anys.

He trobat una altra versió, en aquest cas del periodista i autor teatral Pompeu Gener. En el seu llibre “Mis antepasados y yo. Apuntes para unas memorias”³⁷ explicava que a la tardor del 1823 la partida del Trapense va entrar a Cambrils³⁸ on estava la casa dels seus familiars. Van agafar el seu oncle i quan aquest estava junt amb els altres presos, la seva àvia va anar a abraçar-lo, aleshores el Trapense, anant pel darrere, li va obrir el cap amb un cop de pistola. A continuació, mare i fill van ser rematats amb baionetes. Quan ho va saber el seu avi, que era capità d’un vaixell, amb d’altres fills, va organitzar una partida per venjar-se. Finalment quan el van trobar: “*Lo sujetó fuertemente a una soga y atándola a una argolla de la silla de su caballo partió al trote arrastrándolo, y los demás detrás de él horas y horas. En llegando al sitio donde el fraile criminal había asesinado a su madre y su hermano, hizo alto. El Trapense ya no tenía figura humana; había dejado trozos de carne por el camino, pero aún palpitaba. Entonces lo hizo atar a un árbol y lo fusiló, poniendo encima de él un letrero en que constaba la causa...*”.

---

³⁵ A l’Ajuntament del 1801 hi havia un regidor amb el mateix nom.

³⁶ “Notícies històriques de Mont-roig del Camp” de Baptista Nogués (“Quaderns de la Pixerota”, 2017), pàg. 57.

³⁷ Punctum & Aula Màrius Torres (2007).

³⁸ Crec que deuria ser a la tardor de 1822. Anteriorment, hem referit aquells fets del 30 de setembre en què la partida del Trapense va assaltar Cambrils (del “Diario de Sevilla” del 12 d’octubre).

Potser sigui una mica exagerat i poc versemblant aquest fet, però sí que deu ser-ho la ferocitat del Trapense en aquell atac a Cambrils.

Amb Antonio Marañón dit “El Trapense” també va tornar a Espanya aquella increïble Josefina Comerford. Ferran VII li va concedir el títol de marquesa de Sales.

Aquelles revoltes americanes de Simón Bolívar, iniciades el 1810, finalment aconseguiran la independència de Veneçuela el 1823. Mentre, el general San Martín actuaria al sud del continent. El 9 de desembre de 1824, amb la batalla de Ayacucho, acabaria el domini espanyol a Sud-Amèrica.